ANNIKA DEVROE

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

MECHELEN – KERKENBOS

A. DEVROE

APRIL 2017

COLOFON

Project

Archeologienota – Mechelen, Kerkenbos

Opdrachtgever

Marie Levens
Wupstraat 38
2812 Muizen (Mechelen)

Godelieve Massart
Korte Dreef 93
2820 Bonheiden

Rudolf Massart
Muizenhoekstraat 59
2812 Muizen (Mechelen)

Lucas Massart
Muizen-Dorp 8
2812 Muizen (Mechelen)

Hilde Massart
Muizenvaart 39/bis
2812 Muizen (Mechelen)

Ann Massart
Korte Dreef 95
2820 Bonheiden

Hans Massart
Koning Astridlaan 6
2820 Bonheiden

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE0810.453.806

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2018 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud 2

1. Gemotiveerd advies 3

2. Programma van maatregelen voor een archeologische opgraving van een site zonder complexe verticale stratigrafie 4

2.1. Afbakening 4

2.2. Wetenschappelijke doelstellingen 5

2.3. Opgravingsstrategie, -methoden, -technieken 5

2.4. Criteria bereiken onderzoeksdoel 6

2.5. Niet uitvoeren onderzoekshandelingen 6

2.6. Schatting duur opgraving en kostenraming 6

2.7. Competenties 7

2.8. Risicofactoren 7

2.9. Bewaring archeologisch ensemble 8

3. Figurenlijst 9

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van het bureauonderzoek kan men vaststellen dat het projectgebied vanaf de 18de eeuw onbebouwd was en uit landbouwgrond bestond. In de 20ste eeuw ontstond de bebouwing aan de straatzijde. In de buurt werd reeds heel wat archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij werden vondsten en sporen aangetroffen uit de steentijd, metaaltijden (IJzertijd, Bronstijd), Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd (o.a. 18de-eeuwse linie). Met uitzondering van de Romeinse villa, liggen deze grotendeels op een gelijkaardige landschappelijke ligging. Landschappelijk gezien is het projectgebied goed gelegen, nabij de Dijle en Barebeek, maar toch iets hoger en droger. Bodemkundig gezien is een plaggendek aanwezig. In de late middeleeuwen werden de arme zandgronden verrijkt met een mengsel van mest uit de stal en plaggen uit de heidegebieden. Hierdoor verhoogde de akkerlaag geleidelijk. De kans is klein om sporen aan te treffen uit de periode waarin het plaggendek zich ontwikkelde, maar dergelijk plaggendek kan voor een goede bewaring zorgen voor onderliggende archeologische sites. De bewaring van oudere sites is afhankelijk van de mate waarin de begraven bodems opgenomen werden in de akkerlagen. Gezien de landschappelijke ligging en vondsten in de buurt kunnen oudere periodes dan ook niet uitgesloten worden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden enerzijds restanten gevonden van een grafveld en anderzijds van bewoning. Daarnaast werden nog enkele kuilen en greppels aangetroffen waarvan de functie nog onduidelijk is. Het beperkt vondstmateriaal tijdens het vooronderzoek bemoeilijkt een datering in deze fase van het project. Vermoedelijk dateren de sporen grotendeels uit de late Bronstijd – Romeinse tijd. Vondsten in de nabijheid uit de metaaltijden en Romeinse periode wezen al op een hoog archeologisch potentieel. Het proefsleuvenonderzoek bevestigde dit potentieel. De gegevens die hier werden aangetroffen kunnen een mooie aanvulling vormen op de bestaande kennis uit de buurt en zal bovendien nieuwe informatie opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is dan ook groot. Het uitgevoerde onderzoek biedt niet voldoende informatie om het aanwezige potentieel te realiseren.

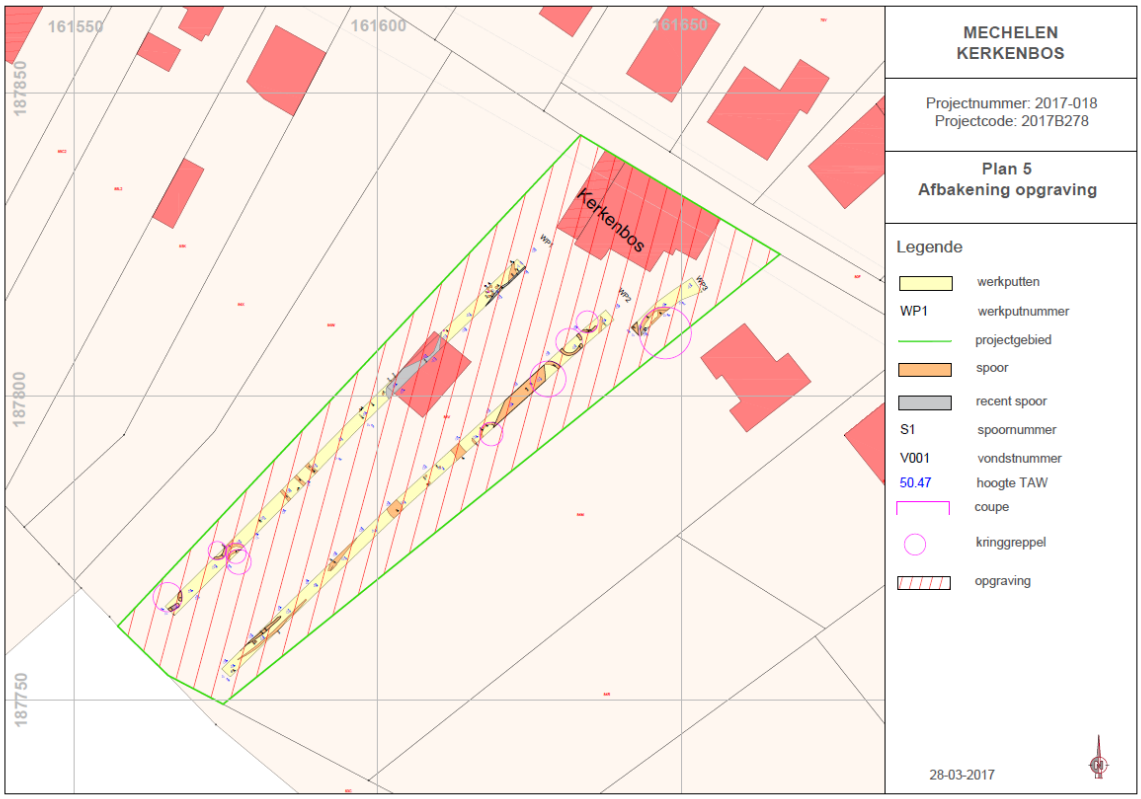
Gezien het om een verkavelingsvergunning gaat weet men nog niet wat de toekomstige ingreep op de bodem zal zijn. Men dient er echter vanuit te gaan dat eventueel aanwezige archeologische resten geraakt zullen worden. Bijkomend onderzoek door middel van een opgraving is dan ook noodzakelijk.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING VAN EEN SITE ZONDER COMPLEXE VERTICALE STRATIGRAFIE

2.1. AFBAKENING

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek werd besloten het volledige perceel, i.e. ca. 3326 m², als afbakening te nemen voor verder archeologisch onderzoek. De sporen bevinden zich verspreid over het terrein en in een voldoende dichtheid om alles mee te nemen. Ter hoogte van de huidige woning (ca. 300 m²) is de ondergrond mogelijk verstoord. Er bevindt zich een kleine kelder (enkele m²) waar geen archeologische sporen meer verwacht zullen worden. De rest van het gebouw is echter niet onderkelderd en aangezien het archeologisch niveau op 70-90 cm onder het maaiveld zit kunnen sporen mogelijk nog bewaard zijn.

Het archeologisch niveau bevond zich tussen 7,75 m en 8,25 m TAW. Dit is ca. 70-90 cm onder het maaiveld.

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding op te graven zone. (A. Devroe 2017)

Kadaster: Mechelen, afdeling 9, Muizen, sectie C, perceel 84v.

2.2. WETENSCHAPPELIJKE DOELSTELLINGEN

De doelstelling van dit onderzoek betreft het vervolledigen van de kennis van de ontwikkeling van Muizen. Daarnaast streeft het onderzoek naar kenniswinst op het vlak van de materiële cultuur in dit gebied.

Hierbij moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Algemeen:

- Wat is de aard, omvang, datering en bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische resten?
- Kunnen er structuren aangeduid worden? Wat is hun onderlinge samenhang?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Hoe gebeurde de evolutie van het terrein? Is er enige continuïteit tussen de verschillende periodes? Veranderde het gebruik van het terrein doorheen de verschillende periodes? (bv woonfunctie versus landbouwgrond)
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners gedurende hun gebruiksperiode?

Met betrekking tot de kringgreppels:

- Indien openingen aanwezig zijn in de greppel, hebben deze een bijzondere betekenis? Te denken valt aan bijzonder vondstmateriaal bij de openingen of paalzettingeen.
- Bevatten de greppels vondstmateriaal en is hierin een bepaalde spreiding of concentratie aan te wijzen?
- Bevat de opvulling van de greppels bijzonder vondstmateriaal?
- Hoever strekt het grafveld zich uit, zowel in tijd als ruimte?
- Wie zijn er bijgezet in het grafveld.
- Welke verschijningsvormen van graven zijn er te onderscheiden en wat is de ruimtelijke spreiding van de verschillende verschijningsvormen binnen het onderzoeksgebied?

2.3. OPGRAVINGSSTRATEGIE, -METHODEN, -TECHNIEKEN

Het gaat om een zone van ca. 3326 m² waar een archeologische opgraving wordt geadviseerd. Het gaat hierbij om een site zonder complexe stratigrafie. De bepalingen uit de desbetreffende hoofdstukken van de Code van Goede Praktijk zijn van toepassing. De afgraving gebeurt door een graafmachine met platte bak. Op aangeven van de veldwerkleider legt deze het vlak aan op het archeologisch relevante niveau. Het archeologisch niveau wordt geregistreerd volgens de Code van Goede Praktijk.

Het huidige gebouw wordt afgebroken tot op de huidige vloerplaat. Het uitgraven van de vloerplaat gebeurt onder begeleiding van de veldwerkleider.

Er wordt geen bemaling voorzien. Er worden in een aantal zones gewerkt zodat elke zone op korte termijn afgewerkt kan worden en de sporen niet degraderen door het openliggen. Verspreid over het terrein worden enkele referentieprofielen aangelegd.

Staalname gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk. In deze fase kan nog niet met alle zekerheid aangeduid worden welke staalnames mogelijk en relevant zullen zijn. Stalen zullen voornamelijk genomen worden in functie van de onderzoeksvragen of indien deze uiterst interessant lijken. Voor de landschappelijke vraagstellingen kunnen geologisch materiaal, pollen, zaden en vruchten, hout en ander vegetatief plantenmateriaal,… interessant zijn. Voor de culturele vraagstellingen kunnen dierlijke resten, plantkundige resten… interessant zijn. Naar dateringsdoeleinden toe kan staalname gebeuren in functie van C14 of dendrochronologie. Indien tijdens het veldwerk blijkt dat er onzekerheid is over de uitvoering van bepaalde staalnames zal de betrokken specialist hierbij betrokken worden.

Met betrekking tot conservatie worden geen specifieke handelingen of vereisten voorzien tijdens het veldwerk. Er worden specifieke maatregelen getroffen bij het aantreffen van hout, leder, metaal of glas. Indien nodig wordt een conservator geraadpleegd.

Na beëindigen van het veldwerk wordt een archeologierapport opgesteld, dat de erkende archeoloog indient bij het agentschap. Na het assessment en de verwerking stelt hij vervolgens, binnen de decretaal bepaalde termijn, een eindverslag op, dat hij eveneens indient bij het agentschap.

2.4. CRITERIA BEREIKEN ONDERZOEKSDOEL

De archeologische opgraving wordt als succesvol beschouwd indien alle waargenomen archeologische entiteiten op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

2.5. NIET UITVOEREN ONDERZOEKSHANDELINGEN

In principe worden alle onderzoekshandelingen uitgevoerd.

2.6. SCHATTING DUUR OPGRAVING EN KOSTENRAMING

De geschatte duur van het veldwerk wordt geraamd op 10 werkdagen. Er wordt een team van 5 archeologen voorzien (1 veldwerkleider, 1 archeoloog-assistent, 3 archeologen) die onder de autoriteit van een erkende archeoloog werken en 1 aardkundige. Voor de assessment en rapportering worden de erkende archeoloog, veldwerkleider en twee archeologen ingezet. Waar nodig wordt een materiaaldeskundige, natuurwetenschapper en conservator ingezet. De kosten voor graafwerken en de werfinfrastructuur maken geen deel uit van de archeologische kostprijs. Voor natuurwetenschappelijk onderzoek van de staalnames, evenals voor conservatie wordt een stelpost voorzien. Alle prijzen zijn exclusief BTW.

- Veldwerk	27.000 euro
- Assessment	2.000 euro
- Verwerking	2.000 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek	6.000 euro
- Rapportage	1.700 euro
- Conservatie	2.000 euro

Natuurwetenschappelijk onderzoek

Waardering:

Meting

- 3 VH waardering houtskoolstalen (C14+determinatie)

- 1 VH waardering hout (dendrochronologie + determinatie)
- 5 VH waardering macroresten
- 5 VH waardering pollenstalen
- 2 VH waardering botmateriaal
- 5 VH waardering crematieresten

<u>Analyse en datering:</u>
Meting
- 2 VH C14-datering houtskool
- 1 VH dendrochronologie
- 4 VH macroresten
- 4 VH pollenanalyse
- 2 VH archeozoölogie
- 4 VH crematieresten

2.7. COMPETENTIES

Dit onderzoek gebeurt onder autoriteit van een erkende archeoloog.

Voor de opgraving worden volgende uitvoerders voorzien:
- Veldwerkleider: Hij/zij heeft ervaring met het opgraven van sporen uit de metaaltijden en crematiegraven.
- Archeoloog-assistent: Hij/zij heeft ervaring met het opgraven van sporen uit de metaaltijden.
- Archeologen (3): Hij/zij heeft een diploma archeologie zonder verdere ervaringsvereisten. Eén archeoloog heeft ervaring met het opmeten van archeologische sporen.
- Aardkundige: De aardkundige staat in voor het onderzoeken, registreren en interpreteren van de aardkundige aspecten van het archeologisch onderzoek. De aardkundige rapporteert en overlegt met de veldwerkleider.
- De conservator (geen specifieke vereisten), natuurwetenschapper (kennis met betrekking tot C14-datering en andere dateringsmogelijkheden) en materiaaldeskundige (ervaring met materiaal uit de metaaltijden en middeleeuwen) worden wanneer nodig aangewend bij het veldwerk. Deze zullen voornamelijk bij assessment en verwerking nodig zijn, maar waar tijdens het veldwerk vragen rijzen in verband met conservatiebehandelingen, staalname,… kunnen deze hun kennis aanwenden en richtlijnen leveren. Ze rapporteren en overleggen steeds met de veldwerkleider.

2.8. RISICOFACTOREN

Het archeologisch veldwerk wordt uitgevoerd in goede omstandigheden. Dit betekent o.m. dat:
- Er een veiligheids- en gezondheidsplan is opgemaakt conform de vigerende wetgeving.
- De werf wordt voorzien van voldoende signalisatie en eventuele omheining om eventuele ongelukken, maar ook vandalisme te vermijden.
- De weersomstandigheden dermate zijn dat ze een goede waarneming toelaten. Indien nodig wordt de opgraving bij hevige regenval tijdelijk opgeschort en dient het vlak eerst op te drogen of wordt het water weggepompt.
- Indien andere werken bezig zijn op de werf worden duidelijk afspraken gemaakt zodat de archeologische zone niet zomaar betreden wordt.
- De uitvoerder heeft een duidelijk zicht op de eventueel aanwezige leidingen.

- De werf is ingericht conform de vigerende arbeidswetgeving, wetgeving bodemverzet en veiligheid.
- Er zijn duidelijke afspraken tussen de erkende archeoloog en zijn/haar opdrachtgever over de stockage en afvoer van de grond, wie de bemaling voorziet in geval van wateroverlast, communicatie met de pers.
- Diepe coupes, putten,… worden gestut of trapsgewijs uitgegraven.

2.9. BEWARING ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Voor de langdurige bewaring van de vondsten dienen eenvoudige gecontroleerde omstandigheden te volstaan (beperkte en geleidelijke schommelingen in temperatuur en luchtvochtigheid).

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding op te graven zone. (A. Devroe 2017) 4